

Sarpsborg
kommune

SAMMEN SKAPER VI SARPSBORGS

KULTURLIV

KOMMUNEDPLAN FOR KULTUR I SARPSBORG
2019-2030

Innhold

Visjon for Sarpsborg	4
Kulturbegrepet, kunstens verdi og planens avgrensing	4
Utfordringer og muligheter i Sarpsborg	5
Satsingsområde 1	8
FELLESKAP OG KULTUR.....	9
Barn og unge – fremtidens Sarpsborg.....	10
Den kulturelle skolesekken.....	11
Kulturskolen.....	11
Fritidsklubber	12
UKM.....	13
Et helhetlig oppvekstmiljø.....	14
Kultur til og for alle.....	14
Bibliotek – mer enn bøker	14
Frivilligheten styrker Sarpsborg.....	15
Representasjon, inkludering og åpne møteplasser	16
Satsingsområde 2 BYUTVIKLING OG KULTUR	18
Byen trenger kultur – og omvendt!.....	19
Fempartssamarbeid for kultur og næring	20
Kulturell og kreativ kompetanse	20
Arenautvikling og kulturell infrastruktur.....	21
Sarpsborg scene	21
Landeparken.....	22
Kulåsparken.....	22
Kunst og kultur i byrommet.....	23
Andre kulturarenaer.....	24
Satsingsområde 3 PROFESJONELL KULTUR	25
Kommunen som tilrettelegger for profesjonelle kulturaktører	26
Tilskuddsordninger – kunstnerpolitikk, ikke kunstpolitikk.....	27
Olavsdagene – Sarpsborgs kulturelle fyrtårn	27
Digitalisering.....	28
Samarbeid i en brytningstid	28
Folkehelsefremmende kultur – et livsviktig samarbeid	28
Idrett og kultur	29

Kultur på tvers av geografiske grenser	29
Samlokalisering har flere positive effekter	29
Lowverk og forankring i andre planer og styringsdokumenter	31
Lowverk og nasjonale føringer:	31
Planverk i Sarpsborg kommune:.....	31
Strategidokumenter og plattformer:.....	31
Annet:	31
HANDLINGSDDEL	32

Innledning

Forfatteren Jens Bjørneboe sa: «Kultur er å si den sannhet man har sett med sine egne øyne, og formulert ved sin egen tanke.»

Kultur er viktig for alle mennesker. Foruten den åpenbare underholdningsverdien man får gjennom film, teater, kunst, musikk, dans og litteratur, gjør også deltakelse i kulturlivet at vi kan tilegne oss erfaringer og kunnskap som fører til økt samfunnsengasjement og i ytterste fall et sterkere demokrati. Via ulike kulturuttrykk tvinger vi oss selv til å tenke på en mer abstrakt og reflektert måte, vi får nye perspektiver for å forstå verden, og dermed også redskapene til å endre den. Kulturen presser oss til å forstå dem vi er uenige med og til å møte vår egen tvil. Ved at vi trer ut av vårt eget perspektiv og inn i en annens, blir vi mer forståelsesfulle, åpne, inkluderende og empatiske mennesker. Kultur er med på å styrke mellommenneskelige relasjoner, gi livet innhold og til syvende og sist bedre folkehelse. Nettopp derfor er kultur lovpålagt, gjennom Kulturlova¹, som har som formål å «fastleggja offentlege styresmakters ansvar for å fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd, slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktivitetar og oppleva eit mangfald av kulturuttrykk.» Med kultur kan vi leve, og ikke bare overleve.

Visjon for Sarpsborg

I 2018 ble Sarpsborg kommunes nye visjon, *Sammen skaper vi Sarpsborg*, vedtatt i Samfunnsplanen. Knyttet til visjonen, ligger tre innsatsområder som har lagt føringer for utformingen av kommunedelplan for kultur.

Samfunnsplanens innsatsområder er:

- Det gode hjemstedet
- Jobbene for framtiden
- Opplevelser for livet

Gode kulturopplevelser gjør en by attraktiv og levende, og en attraktiv by tiltrekker seg kreativ og innovativ næring, flere jobber, nye innbyggere og blir dermed til syvende og sist et godt hjemsted. Kulturen spiller med andre ord en stor rolle i det å skape en by det er fint å bo i, jobbe i og leve i.

I samfunnsplanen heter det at visjonen skal være en ledestjerne for byen. Visjonen understreker viktigheten av deltakelse og fellesskap, fordi vi skaper byen sammen. Et grunnleggende premiss i samfunnsplanen er at kommunen kun kan realisere sine mål i samarbeid med innbyggere, næringsliv, frivillige organisasjoner og andre offentlige aktører. Et slikt samarbeid er også et viktig utgangspunkt for måloppnåelse på kulturfeltet. Skal man kunne utvikle kreative næringer og kulturturisme, utvikle innbyggernes kulturelle kompetanse, stimulere til økt profesjonell og frivillig kunstnerisk virksomhet, få flere kulturarenaer og et rikt og blomstrende kulturliv, er det en forutsetning at det samarbeides på tvers i egen organisasjon, på tvers av aktører, institusjoner, og demografiske og geografiske skillelinjer.

Kulturbegrepet, kunstens verdi og planens avgrensing

Kulturbegrepet kan oppleves som u håndgripelig og vanskelig å definere. Ordet *kultur* kommer fra det latinske ordet *cultura*, som betyr å dyrke, bearbeide eller kultivere, og brukes som en sivilisert motsetning til den rå naturen. Kultur er alle spor av menneskelig aktivitet.

¹ [Kulturlova](#)

Når man snakker om kultur i sammenheng med kommunedelplan for kultur, heretter omtalt som kulturplanen, snakker man om den utøvende, skapende og kreative kulturen. Kulturplanen tar for seg det såkalte sektororienterte kulturbegrepet, som handler om at deler av samfunnslivet gis en grad av artistisk bearbeidelse. Man snakker om kunst som opplevelsesfenomen med en samfunnsnyttig verdi utover å bare være underholdning. I tillegg inkluderer planen deler av det utvidede kulturbegrepet, som omfatter den folkelige og frivillige siden av kulturlivet hvor man kan dyrke utøvende og kreative interesser. Planen løfter også frem de åpne og inkluderende møteplassene og har særlig fokus på den kulturelle grunnmuren og barn og unge.

I Kulturmeldingen² fremheves kunstens verdi som en viktig del av meningsbrytningen i samfunnet. Kunst er ytringer som berører mennesker på en annen måte enn hva media og politikk kan gjøre, og kan dermed kaste nytt lys over samfunnstematikker. På sitt beste er kunsten i stand til å gi oss innsikt vi ikke kan oppnå på andre måter.

Kunsten og kulturens viktigste oppgave er å verne om sin egenverdi. Det er allikevel viktig å løfte frem hvordan kunst og kultur kan brukes til å oppnå andre mål. I kulturplanen vil kunst og kultur bli omtalt enten gjennom sin egenverdi, eller til bruk i måloppnåelse i andre fagområder. Begge disse retningene smelter sammen i målet om at Sarpsborg skal være en kommune med god folkehelse.

Med kulturplanen er ønsket å øke sarpsborginnbyggernes bevissthet om hva kultur er og kan være. Det handler om økt interesse for å drive med og oppleve kultur, samt evnen til å sette kulturens verdi inn i et helhetlig samfunnsperspektiv og gjennom dette styrke ens egne refleksjonsevner og dermed også demokratiet. Man må allikevel passe på at man ikke ensidig fokuserer på at man skal bruke kunsten og kulturen som middel for noe annet, for da mister man kunstens autonomi og egenverdi. Kulturplanens innhold³ er avgrenset til det som omfattes av de overnevnte beskrivelsene. Idrett, fysisk aktivitet og kulturminner er behandlet i egne kommunedelplaner. Vedrørende arena- og byutvikling, tar planen for seg offentlig driftede kulturarenaer, men kommunens rolle som tilrettelegger skal omfavne alle som driver innenfor kulturfeltet.

Utfordringer og muligheter i Sarpsborg

Gjennom de siste ti årene har befolkningen i Sarpsborg kommune som helhet fått bedre helse. Allikevel scorer Sarpsborg, i likhet med flere andre Østfold-kommuner, dårligere enn landsgjennomsnittet på de fleste levekårs- og folkehelseindikatorer, både vedrørende helse, utdanning, sysselsetting og inntekt.⁴ De påfølgende tallene fra Telemarkforskning må derfor ses i sammenheng med den økonomiske helheten og kommunens utfordringer.

Ifølge Telemarkforsknings kulturindeks som viser tallene for 2017, havner Sarpsborg på en 275. plass blant landets 426 kommuner.⁵ Det er et hopp tilbake fra plass 225 året før, hvor kommunen feiret byjubileum, men er ti plasser frem fra 2015. Kommunen scorer best i kategoriene konserter og kino og dårligst i kategoriene bibliotek, kulturskole, og frivillighet.

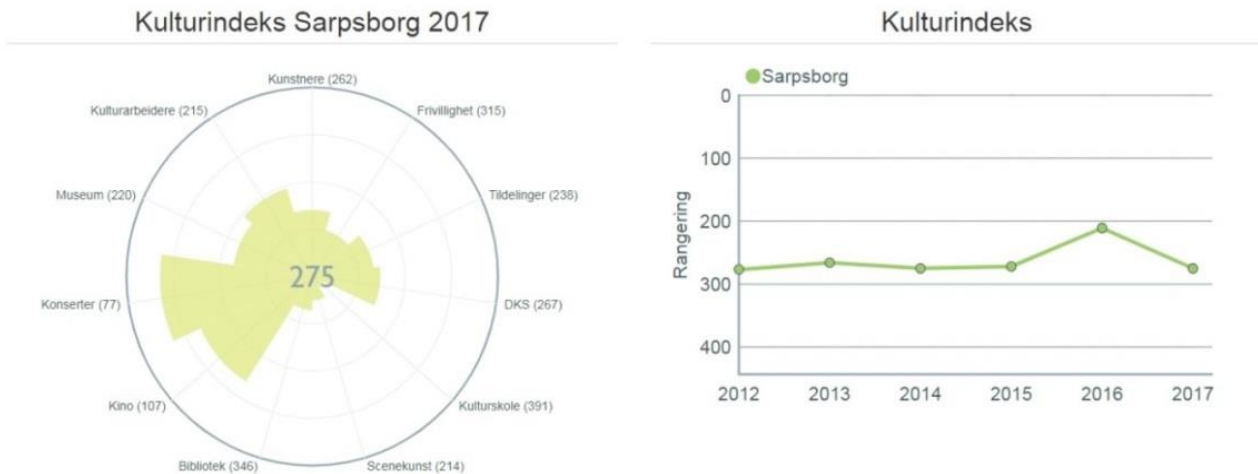
² «Kulturens kraft – kulturpolitikk for framtida», Meld. St. 8 (2018-2019), Melding til Stortinget

³ Alt av planverk, lovverk, strategidokumenter og forskning som har bidratt til utformingen av kulturplanen, står listet opp på slutten av planens strategidel.

⁴ Tall fra Folkehelseinstituttet – «Folkehelseprofil for Sarpsborg kommune 2013-2016», opplyst om i kommunedelplan helse og omsorg 2017-2028 «Sammen om mestring og trygghet» vedtatt i bystyret 16/11-17.

⁵ Telemarkforsknings omfatter ikke nødvendigvis alt av kommunes kulturtilbud. Det er derfor å forvente at kulturtilbudene og antall bosatte kulturaktører i Sarpsborg er flere enn hva som fremkommer av undersøkelsen.

Telemarkforskning konkluderer med at kommunen har forbedringspotensial særlig innenfor bibliotek og scenekunst, og trekker samtidig frem at kulturskolen med dagens økonomiske rammer ikke vil kunne videreutvikle sitt tilbud.

Figur 1: Sarpsborgs plassering i Telemarkforsknings kulturindeks fra 2018 (som viser tall for 2017).

Kommunens samlede netto driftsutgifter per innbygger til kultur i 2018 var 1.590 kroner. Beløpet er fordelt på følgende vis:

- 144 kroner til aktivitetstilskudd for barn og unge
- 226 kroner til folkebibliotek
- 0 kroner til kino (fordi kinoen er privat)
- 37 kroner til museum
- 12 kroner til kunstformidling
- 125 kroner til kulturskole
- 252 kroner til kulturbygg
- 79 kroner til idrett
- 430 kroner til idrettsbygg
- 286 kroner til andre kulturaktiviteter

Sarpsborg bruker mindre penger enn landsgjennomsnittet i nesten samtlige kategorier. Det eneste unntaket er kommunale kulturbygg, der kommunen bruker to kroner mer per innbygger enn landsgjennomsnittet. Dette må, som nevnt, settes i sammenheng med de økonomiske forutsetninger kommunen har fra før. Allikevel har kulturen fått en mer synlig og betydningsfull plass i Sarpsborg de siste årene, og det gjøres tunge investeringer i byen. Derfor må Sarpsborg kommune nå surfe videre på bølgen fra byjubileet og krusningene som vil følge de tunge investeringene som er lagt opp til i planperioden. I 2019 ble Sarpsborg kåret til Norges Kulturkommune i Østfold og ble en av tre finalister til landsfinalen. Det skjer nemlig «usynlige» satsinger som ikke plukkes opp av Telemarkforskning, blant annet mye som dreier seg om innovativt arbeid rettet mot barn og unge. Dette er arbeid som gir langsiktige resultater. Men skal man kunne bli Norges mest attraktive by i 2027⁶, må det fortsatt prioriteres og kraftige satsinger til. Kulturplanen inneholder ambisiøse, fremoverlente og innovative tiltak for å nå det uttalte målet om å bli en ledende kulturby.

⁶ Det er et uttalt mål i prosjektet ByKraft 2027 at Sarpsborg skal bli Norges mest attraktive by.

Satsingsområder i kulturplanen

Kulturplanen er, i likhet med samfunnsplanen, bygget opp av tre satsingsområder, og disse har hvert sitt hovedmål.

Felleskap og kultur handler om den kulturelle grunnmuren, om mangfold, barn og unge, bibliotek, lavterskeltilbud, møteplasser og breddekultur, altså fundamentet for et rikt kulturliv for alle.

Byutvikling og kultur tar for seg samarbeidet med næringslivet og hvordan kulturen fungerer som en katalysator i Sarpsborgs byutviklingsarbeid. Et rikt, bredt og interessant kulturtilbud har ringvirkninger inn i næringsliv og turistvirksomhet, og har stor betydning for byens attraktivitet.

Profesjonell kultur fremmes som spydspissen for Sarpsborgs kulturliv. Et godt kulturtilbud til byens innbyggere er avhengig av at profesjonelle kulturaktører har gode, trygge og spennende arbeidsvilkår, og av at det kan etableres nytenkende og konstruktive samarbeider. Dette satsingsområdet tar også for seg viktigheten av å samarbeide på tvers av fagområder og geografiske grenser.

Alle disse satsingsområdene virker inn i hverandre, og man er avhengig av dynamisk samspill mellom kommunen, breddekulturen, næringslivet og den profesjonelle kulturen for å lykkes med å utvikle Sarpsborg som kulturby.

Etter hvert satsingsområde er det listet opp delmål som understøtter hovedmålet. Disse målene finner man igjen i planens handlingsdel, hvor man også finner liste over målenes tilhørende tiltak.

For å dra mest nytte av kulturplanen og de tiltakene som finnes i den, er det hensiktsmessig å jobbe sektorovergripende internt i Sarpsborg kommune. Kultur er et område som drypper ned i andre kommuneområder og sektorer, og det er viktig å løfte kulturens verdi og betydning inn i øvrig kommunalt arbeid, spesielt i kommuneområdene oppvekst, teknisk og helse og velferd.

Sarpsborg kommune har fokus på klima og miljø. Kulturopplevelser er en viktig bidragsyter til klimavennlighet. Ved å øke folks bevissthet rundt kultur, styrke folks kulturelle kompetanse og ønske om å ta i bruk byens kulturtilbud, vil man kunne bruke kulturtilbud som en motsetning til den materielle forbrukerkulturen. Sarpsborg kommune vil alltid tilstrebe å ha miljøvennlige kulturarrangementer⁷.

Sammen skaper vi kulturlivet i Sarpsborg.

⁷ Bystyret vedtok 21.6.2018 at alle kommunale arrangementer skal i størst mulig grad være plastfrie.

FELLESSKAP OG KULTUR

HOVEDMÅL:

ALLE HAR MULIGHET TIL Å DELTA I SARPSBORGS KULTURLIV

Kultur er viktig hele livet. Enten man er barn, ungdom, senior eller midt i livet, skal man ha mulighet til å oppleve kultur. Det frivillige kulturfeltet, fundamentet for hele byens kulturliv, sitter på uunnværlige ressurser, og kommunens oppgave er å utvikle og styrke disse, slik at mennesker i Sarpsborg kan forenes på tvers av demografisk bakgrunn gjennom felles kunst- og kulturopplevelser. Bredekulturen og frivilligheten er byggesteinene i et godt kulturliv.

Barn og unge – fremtidens Sarpsborg

Sarpsborg skal være en by som tar barn og unge på det største alvor. I FNs barnekonvensjon⁸ står det at barn har rett til å delta i lek og fritidsaktiviteter som passer for barnets alder, rett til fritt å delta i kulturliv og kunstnerisk virksomhet, og det skal oppmuntres til at barn har tilgang til egnede og like muligheter for kulturelle og kunstneriske fritidsaktiviteter.

Kommunens fremste oppgave på kulturfeltet er å styrke barn og unges muligheter til å oppleve kultur, både gjennom skole og barnehage, men også på fritiden, enten som konsumenter eller utøvere. Kulturen er med på å utvikle samfunnsborgere, og derfor har barne- og ungdomskulturen en egen samfunnsbyggende kraft.

Kulturen kan stimulere barn og unge til å forstå, reflektere over og kommunisere egne tanker i et fellesskap som tar tankene deres på alvor. Særlig små barn kommuniserer ikke kun gjennom språk, men også gjennom fysiske handlinger som lek og annen kreativitet. Derfor er kunst og kultur viktige verktøy for å stimulere barn til kommunikasjon og refleksjon.

Kulturfeltet som sosialiseringarena og møteplass er også med på å minske sosiale forskjeller, fordi det oppstår et fellesskap ut fra selve kulturopplevelsen. Det anslås at rundt 2000 barn i Sarpsborg lever under fattigdomsgrensa, og det er viktig at disse barna også får delta i kulturlivet på samme premisser som andre. Derfor må det legges praktisk og økonomisk til rette for dette, gjennom målrettede og konkrete tiltak, uten at det tydeliggjøres som fattigdomstiltak, da dette kan være stigmatiserende.

Barn og unge i Sarpsborg har spilt inn at de ønsker å oppleve kultur, men at Sarpsborg må få enda flere åpne og rusfrie arrangementer som passer deres aldersgruppe, og at kommunen og andre arrangører må bli bedre til å nå de unge på deres plattformer⁹. Sarpsborg kommune skal fortsette å jobbe for at barn og unge har et bredt og innholdsrikt kulturtilbud som en del av et helhetlig oppvekstmiljø.

⁸ FNs barnekonvensjon, artikkel 31. Vedtatt av FN 20. november 1989, ratifisert av Norge 8. januar 1991

⁹ Denne planen ble vedtatt i 2019, og på daværende tidspunkt informerte de unge selv at Snapchat og Instagram var plattformer de ønsket å bli møtt på. Ungdommens brukervaner på digitale plattformer endrer seg raskt, og det er ikke gitt at de nevnte sosiale mediene er relevante i hele denne planens levetid.

Den kulturelle skolesekken

Den generelle delen av læreplanen¹⁰ fremhever følgende: «I møtet med skapende kunst kan ein rykkjast ut av oppgådde spor, utfordras i synsmåtar og få opplevingar som eggjar til kritisk gjennomgang av gjengse oppfatningar og til brott med gamle former.»

Den kulturelle skolesekken (DKS) inngår i grunnskolens tilbud til alle elever, og delvis også til elever på videregående skoler. Gjennom konserter og forestillinger, utstillinger og workshops, møter elevene profesjonelle kunstnere flere ganger gjennom skoleåret, og DKS kan også være en bidragsyter til å styrke kvaliteten på de estetiske fagene i skolen.

I 2017 var det totale besøket på DKS-forestillinger i Sarpsborg kommune på 23.933. Besøket inkluderer tilbud i både grunnskolen og den videregående skolen. Det totale besøket per barn i grunnskolealder (6-15 år) var 3,5 besøk per elev, noe som er et godt stykke under landsgjennomsnittet. For å sikre at elevene får størst mulig utbytte av de kulturelle opplevelsene, må det gis rom for at lærere eller kunstnere kan jobbe aktivt med tematikken i for- og etterkant. Kulturopplevelser skal bearbejdes og diskuteres slik at kunsten kan oppnå sitt optimale potensial.

Gjennom et tett samarbeid mellom grunnskole og kulturskole, kan DKS være et godt verktøy for å utvikle gode, lokale opplegg tilpasset grunnskolens undervisning. På den måten kan elevene i grunnskolen få tilgang til produksjoner med både nasjonale, regionale og lokale utøvere. Det er også mulig å etablere et tilsvarende kunst- og kulturtilbud til barn i barnehagealder.

Sarpsborg kommune skal utrede hvordan DKS skal administreres lokalt fremover, med bakgrunn i etableringen av region Viken.

Kulturskolen

Kulturskolen i Sarpsborg er et ressurscenter som er en viktig del av å bygge opp et levende bredt og profesjonelt kulturliv i Sarpsborg. Den nasjonale rammeplanen for kulturskolen, «Mangfold og fordypning», beskriver kulturskolens samfunnsoppdrag og kulturskolens ulike undervisningsprogrammer. Driften av Sarpsborg kommunes kulturskole bygges på denne rammeplanen og baserer sin aktivitet på tre programområder:

- Breddeprogram, som handler om at alle som vil skal kunne delta på kulturskoleaktiviteter
- Kjerneprogram, som er undervisning i fagområdene musikk, dans, teater, billedkunst og nysirkus
- Fordypningsprogram, et tilbud til elever med klare kulturfaglige målsettinger

Kulturskolen i Sarpsborg hadde 753 elevplasser i 2018. Elevplassene var fordelt på 501 unike elever, hvilket utgjør 8 % av grunnskoleelevene. Andelen barn som går på kulturskole i Sarpsborg ligger dermed langt under landsgjennomsnittet, og kommunen bruker også mye mindre penger på kulturskole enn sammenligningskommunene. Ifølge Telemarkforskning er det ikke mulig å styrke kulturskolens tilbud ytterligere innenfor dagens

¹⁰ [Den generelle delen av læreplanen](#)

rammer. Kulturskolens største utfordring er ressurser til drift og lokaler. Kommunen følger opp utredningen for å bedre kulturskolens nåværende lokaler midlertidig, men i løpet av planperioden skal kulturskolen sikres lokaler som samsvarer med kommunens ambisjoner for kulturskoleutvikling.

Kulturskolen i Sarpsborg er mer enn bare en kulturskole i tradisjonell forstand. Ved siden av det ordinære kulturskoletilbudet, er kulturskolen også blitt et svært viktig ressurscenter for inkludering og mangfold. Her er arbeidet med «Verdensrommet» essensielt. Denne flerkulturelle møteplassen foregår i kulturskolens åpne kafé, og fungerer som et bindeledd mellom frivilligheten, innvandrersorganisasjoner og kommunen. «Verdensrommet» har arrangementer hvor det er plass til mange ulike kulturuttrykk fra forskjellige land og hvor det bygges interkulturell kompetanse. Sarpsborg skal være en by hvor det satses på slike arenaer, fordi de er med på å bygge ned murer mellom mennesker og heller bygge opp et fellesskap på tvers av demografi, økonomi, etnisitet og språk.

Slik er det også med ordningen med gratis kulturskole. Den gir rom for at barn og unge kan stimulere nysgjerrigheten, og muliggjør at de kan delta i kulturaktiviteter uavhengig av økonomisk bakgrunn. Det er viktig at kulturskolen ikke kun har tilbud man må betale for, men også gratistilbud, slik at kommunen på den måten har en kulturskole for alle.

Fritidsklubber

Fritidsklubbene er viktige arenaer for å gi de unge en dedikert plass hvor de kan tilbringe den uorganiserte fritiden. Kommunens fritidsklubbordning består av Ungdommens kulturhus, samt fem øvrige klubber, hvorav én – Gledesspreder'n – er spesielt tilrettelagt for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Psykisk helse blant unge er et tema som ofte er på dagsordenen, og ungdommen forteller om et press om å rekke alt, prestere på topp og lykkes på alle arenaer i livet. Ifølge UngData¹¹ føler 13 prosent av ungdomsskoleelevene i Sarpsborg at de sliter med den psykiske helsen. Fritidsklubbene er et sted hvor de unge kan senke skuldrene og lykkes på egne premisser.

¹¹ www.ungdata.no

Siden 2016 har fritidsklubben Ungdommens kulturhus ligget i underetasjen til Sarpsborg scene, og denne er den største fritidsarenaen for ungdom i Sarpsborg, etter idretten. Ungdommens kulturhus er ikke bare et sted å være, men et sted å lære. Det fungerer som en brobygger mellom strukturert kulturtilbud på kulturskolen og egendisponert øvingstid i musikkrom og dansesaler.

I 2018 åpnet landets første kommunale e-sportssenter i Sarpsborg. Dette senteret er samlokalisert med Ungdommens kulturhus og er etablert for å skape en gratis møteplass for ungdom som har data, IT og den stadige voksende aktiviteten e-sport som interesse. Ved å samle datainteressert ungdom på ett sted har det blitt skapt en ikke-virtuell møteplass hvor man kan dyrke virtuelle interesser, og dette senteret har vist hvor viktig det er å imøtekomme unge på deres premisser.

Fritidsklubbens tilbud benyttes av alle slags barn og unge¹², og erfaringsmessig treffer de også dem som faller utenfor annen organisert fritidsaktivitet. Derfor er det viktig at Sarpsborg skal fortsette å være en kommune som setter i gang gode tiltak for barn og unge og tar dem med på utrednings- og avgjørelsesprosesser for å sikre at tiltakene blir relevante og tidsriktige.

UKM

Mange forbinder nok trolig UKM (Ung Kultur Møtes) med en arena hvor ungdom kan opptre og vise seg frem i konkurranseform, men i Sarpsborg er det UKM hver uke, hele året. UKM i Sarpsborg er workshops, kurs, seminarer, musikkundervisning, medieverksted, dansetimer, lyd- og lysarbeid, arrangørvirksomhet og mye mer. Målet er å skape et inspirerende miljø, et sted hvor ungdom med forskjellige bakgrunner, kunstnerpreferanse og nivå kan møtes i fellesskap.

Knyttet opp mot kommunens tilskuddsordning «Raskt svar», et tiltak hvor unge opp til 20 år kan søke midler til å arrangere noe på egenhånd og få svar i løpet av to uker, er UKM i Sarpsborg blitt et sted hvor potensielle fremtidige profesjonelle kulturutøvere kan utvikle seg.

«Unge arrangører Sarpsborg» er et nettverk for ungdommer mellom 13 og 21 år som ønsker å bruke og utvikle fritidstilbudet i kommunen, og dette er et tilbud som gis både via UKM og fritidsklubbene. Hensikten med arbeidet er tredelt¹³:

- Jobbe metodisk med ungdomsmedvirkning over tid for å dyrke frem unge ressurser. Det skal tilrettelegges for at ungdom får roller som unge arrangører og unge ledere.
- Bruke medvirkning som et effektivt verktøy for relasjonsbygging *med* ungdom og *mellom* ungdom, hvor de føler seg sett og inkludert.
- Bygge opp gode miljøer på tvers av ungdomsgrupper og skape relevante og attraktive tilbud og aktiviteter.

Dette arbeidet er i tråd med innbyggermedvirkningen og medborgerskapet som man finner forankret i samfunnsplanen og i folkehelseplanen.

¹² I 2019 benyttet 32 prosent av grunnskoleelevene i Sarpsborg seg av Fritidsklubbene.

¹³ Hentet fra «Strategi- og handlingsplan Ung arrangør»

Et helhetlig oppvekstmiljø

I kommunedelplan for oppvekst¹⁴ står det at det i planperioden vil bli utredet hvordan kommuneområde oppvekst i samhandling med andre tjenesteområder, kulturskolen og lag og foreninger, kan bidra med å gi alle barn like muligheter for å kunne delta i aktiviteter på fritiden. Blant annet står det at kulturskolen er en aktør grunnskolen skal gjennomføre pilotprosjekter sammen med. Kulturskolen er også en støttespiller og samarbeidspartner i arbeid med korps, kor og teater.

Skolen er en viktig arena i barn og unges lokalsamfunn, og man må se på hvordan man kan tilby aktiviteter utfra hvilke ressurser som finnes i nærmiljøet. Det er også nedfelt i læreplanverket¹⁵ at skaperglede, engasjement og utforskertrang skal være en del av barnas skolehverdag. Kunst og kultur fremmes som viktig for den enkeltes personlige egenutvikling, identitetsutvikling og danning. Det samme fremgår av rammeplan for barnehagen¹⁶, hvor det står at opplevelser med kunst og kultur skal legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid. Barnehagen skal legge til rette for samhørighet og kreativitet ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve og skape kunstneriske og kulturelle uttrykk. Den kulturfaglige kompetansen som befinner seg i kommunen må derfor spres ut i både skole og barnehage for nettopp å sikre at alle barn får et helhetlig oppvekstmiljø. For å få dette til på best mulig måte er det fordelaktig med et tettere samarbeid mellom fritidsklubbene, biblioteket, kulturskolen og andre aktører hvor barn og unge er aktive.

Et helhetlig oppvekstmiljø sikres også gjennom å utvikle skolene som gode nærmiljøarenaer og aktivitetssentre med kulturelt innhold, utviklet på barn og unges egne premisser. Det kan bidra til å utjevne sosiale forskjeller, øke mestringsfølelse og lærelyst, og kan skape samhold på tvers av bakgrunn og generasjoner.

Kultur til og for alle

Bibliotek – mer enn bøker

Sarpsborg biblioteks rolle i som litteraturformidler, debattarena, møteplass og samfunnsbygger vil bli større i årene som kommer. Med nytt bibliotek (ferdigstilt i 2022) vil stedets verdi og funksjon løftes betydelig og Sarpsborg kommune vil kunne jobbe seg opp og bli en vital biblioteksbauta i regionen. I henhold til folkebibliotekloven¹⁷ skal biblioteket ha som oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon. Biblioteket er med andre ord ikke kun et sted hvor man kan låne seg en bok, men også et sted for meningsutveksling, egenutvikling, kunnskapsformidling, samfunnsdeltakelse, språkutvikling og sosialisering.

Bibliotekene spiller en stor rolle i utviklingen av barn og unges kulturelle kompetanse og interesse. Gjennom den nasjonale kampanjen «Sommerles»¹⁸ har mange av Sarpsborgs barn mellom 1. og 7. klasse fått mulighet til å dykke inn i litteraturens verden. Å tilgjengeliggjøre litteratur for barn er essensielt for mer enn bare den umiddelbare opplevelsen av å lese, men handler også om å øke barnas refleksjonsevner, leseforståelse og empati.

I 2018 hadde biblioteket 148.283 registrerte besøk. Statistikken viser en tydelig sammenheng mellom åpningstider og antall besøk. Ifølge Østfold fylkeskommunes regionalplan for kultur, er det barn og unge som bruker bibliotekene mest, og kvinner bruker det mer enn menn. Det viser seg også, ifølge

¹⁴ [Kommunedelplan for oppvekst](#), vedtatt i bystyret 15. november 2018

¹⁵ Overordnet del av [læreplanverket](#), punkt 1.4

¹⁶ [Rammeplan for barnehagen](#), Barnehagens fagområder – Kunst, kultur og kreativitet

¹⁷ [Lov om bibliotek](#) (Folkebibliotekloven) trådte i kraft 01/01-86 og ble sist endret i 2014.

¹⁸ I 2018 meldte 983 barn i Sarpsborg seg på, og 774 registrerte at de hadde lest minst én bok i løpet av sommeren. Totalt meldte de lokale deltakerne at de hadde lest 9.586 bøker, noe som tilsvarer over én million leste sider.

Telemarksforskning, at biblioteket blir mye brukt av flyktninger, asylsøkere og innvandrere. Det nye biblioteket i Sarpsborg vil derfor bli et samfunnshus, en demokratibygger og viktig aktør som sprer kunnskap til hele befolkningen. Biblioteket er en mangfoldsarena og et lavterskeltilbud hvor det er plass til alle. Stormen bibliotek i Bodø er et eksempel til etterlevelse. Et sted hvor ungdomsgrupper gis tilgang til biblioteklokalene og får mulighet til å arrangere ulike aktiviteter for forskjellige målgrupper. I Sarpsborg kommune må man se hvordan frivilligsentralene, fritidsklubbene, Ung Arrangør, Ungdommens bystyre og frivillige aktører kan tenkes inn i biblioteket som samarbeidsparter. Alt som skjer på biblioteket er gratis. Det skal det fortsette å være, for å sikre at kommunen har gode og kompetansehevende møteplasser som er allment tilgjengelig.

I 1949 ble den første bokmessen – som senere skulle bli Litteraturuka – avholdt i Sarpsborg. Det gjør den til Norges eldste litteraturfestival. I 2019 er festivalen 70 år. Kommunens rolle som litteraturformidler i denne sammenheng skal fortsette, og biblioteket skal på sikt ha ansvar for Litteraturuka. Det er ønskelig å etablere en ikke-kommersiell kunstnerutstilling i forbindelse med festivalen for å gi en arena for lokale kunstnere som ikke får plass i de etablerte galleriene.

Framtidig bibliotekstruktur avklares i egen politisk sak i løpet av planperioden.

Frivilligheten styrker Sarpsborg

Et godt frivillighetsarbeid og et sterkt medborgerskap er en av bærebjelkene i et velfungerende samfunn. For nordmenn kommer ideen om dugnad og frivillig arbeid inn med morsmelken. Et sterkt frivillig kulturengasjement er en forutsetning for å lykkes med den totale satsingen på kultur. Fundamentet for et rikt kulturliv skapes av frivilligheten, og synergieffektene som kommer av frivillig kulturliv ser man i det profesjonelle kulturfeltet, og omvendt.

Det finnes mange kulturaktiviteter for barn, unge og voksne som foregår utenfor kommunens regi. For at disse skal kunne drives optimalt og med gode rammevilkår, er det viktig å sikre en arenastabilitet ved at byens korps, kor, teatergrupper og andre kulturorganisasjoner har tilgang til gode og permanente lokaler, som igjen bidrar til en sikrere drift.

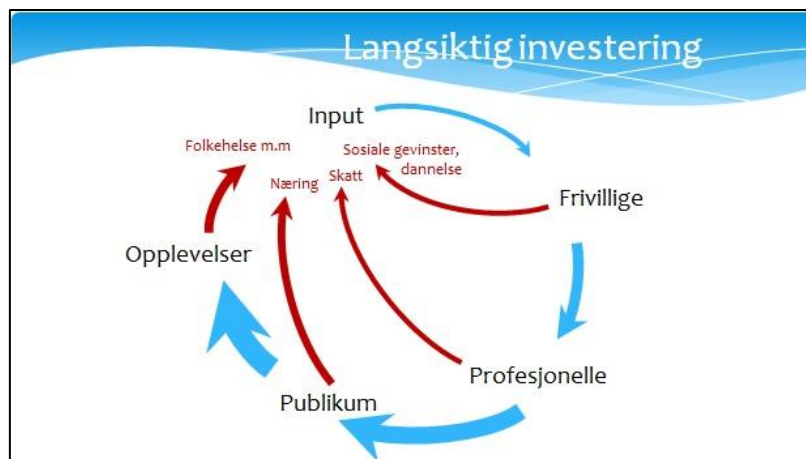
Samhandling mellom kommunen og det frivillige kulturlivet er et viktig premiss for å sikre bred kulturaktivitet i byen. Tre av kommunens viktigste samarbeidspartnere som representerer det frivillige feltet er Musikkrådet, Kulturrådet og Idrettsrådet. De representerer den delen av kulturlivet som omhandler lag, foreninger og andre organisasjoner som driver med ikke-kommersiell kulturvirksomhet. Flere av de frivillige kulturorganisasjonene er drevet av profesjonelle aktører. Synergieffektene som oppstår ved at disse organisasjonene får tilstrekkelige ressurser til drift, er mange. Det frivillige kulturfeltet forplanter seg til talentutvikling, næringsliv og profesjonelt kulturliv, og gir byen et solid fundament for byutvikling hvor kultur har stor betydning. Byen vokser og lever

når barn, unge og voksne kan delta i organisert, demokratisk oppbygget kulturliv. Kommunen skal jobbe for at de tre rådene i større grad skal involveres i store og små saksbehandlingsprosesser og annet byutviklingsarbeid, slik at de kan sette et fotavtrykk som tydelig fremmer behovene til det frivillige kulturlivet.

I Sarpsborg er det to frivilligsentraler: Sarpsborg Frivilligsentral og Sarpsborg Øst Frivilligsentral. Førstnevnte er kommunal, og den andre drives som en stiftelse. Frivilligsentralenes arbeid er bredt og variert. For å sikre at dette består må det jobbes langsiktig for at begge sentraler skal ha gode og trygge rammer, som stabile og store nok lokaler. Kommunen må sørge for at samarbeidet med Frivilligsentralene er toveis, og at de frivillige benyttes med bakgrunn i deres ønsker og kompetanser.

Borgarsyssel museum og Den norske kirke i Sarpsborg spiller også en viktig rolle i satsingen på frivillighet, og begge disse aktørene er viktige samarbeidspartnere for kommunen.

Kommunen har et ansvar for å sikre god informasjonsflyt og ressursutnyttelse innad i kulturlivets frivillige felt. Informasjon om frivillighet, samt informasjon om kulturtiltak som har behov for frivillige hender må forankres på ett og samme sted. Sarpsborg kommune skal være denne fasilitatoren.

Figur 3: Illustrasjon som viser gevinsten av satsing på det frivillige kulturfeltet.

Som man ser av illustrasjonen over, er det en sammenheng mellom å legge til rette for frivillig kulturvirksomhet og gevinsten man får i den andre enden. Frivilligheten er fundamentet i kulturlivet.

Representasjon, inkludering og åpne møteplasser

Voksne skal også ha det gøy på fritiden. Det skal ikke være sånn at fordi man er blitt voksen, skal man ikke lenger kunne være kulturutøver. Derfor skal det jobbes for å sikre at amatørkulturen også styrkes for mennesker i alle aldre. Dette henger også sammen med satsingen på frivillighet.

Et av tilbudene som finnes i Sarpsborg er Sarpsborg seniorskole, en frivillig drevet kulturskole rettet spesielt mot seniorer. Her kan man blant annet male, lære språk og delta i lesesirkler. Vi vet at det vil bli flere og flere eldre, vi lever lenger og har generelt bedre helse, og derfor må det også jobbes for at fritiden til de voksne skal være meningsbærende. Gjennom frivillig arbeid, kulturaktiviteter og andre fritidsinteresser kan det voksne livet og ikke minst alderdommen sikres et rikt og levende innhold. Mestring, deltakelse og kreativitet er viktig hele livet. I tillegg skal kommunen videreføre og utvikle Den kulturelle spaserstokken og de tilhørende aktivitetene som tilbys gjennom denne ordningen.

For å sikre en bredere deltakelse enn hva som er tilfellet i dag, skal Sarpsborg kommune jobbe langsiktig og strategisk. Innbyggergrupper med ulike behov skal involveres i planleggingsprosesser, og kravet om universell utforming skal alltid tilstrebes.

I Sarpsborg er en stor andel av innbyggerne flerkulturelle. Tilbakemeldinger fra interessegrupper og fagpersoner som jobber med mangfold og inkludering, viser at den viktigste måten for å få barn og unge med i kulturlivet, er å ha voksne ledere og rollemodeller de kan identifisere seg med.

Minoritetsspråklige må synes mer i det utøvende og produserende kulturlivet i Sarpsborg, og på den måten kan man legge til rette for at den rike kulturen mange av byens innbyggere har med seg fra sine hjemland kommer til uttrykk, slik man for eksempel gjør i «Verdensrommet» på kulturskolen.

I alle henseender skal kulturlivet være foregangsområde for å motvirke stigmatisering og plassere folk i bås. Segregering på grunn av utseende, religion, funksjonsevne, alder, språk og bakgrunn forekommer i stor grad, men bak dette ligger mange egenskaper og interesser som kan bli forent som følge av deltakelse i kulturlivet.

Å tilstrebe at Sarpsborg får flere gratisarrangementer, åpne møteplasser og lavterskeltilbud, er en måte å bygge broer over barrierene som hindrer deltakelse i kulturlivet. Både biblioteket, frivilligsentralene og flere av tilbudene som gis barn og unge er gode eksempler på slike arenaer, mens andre av kommunens inngangsporter til kulturlivet har for tunge dører – og det handler i stor grad om folks økonomi. Kultur skal være en døråpner, ikke en høy terskel.

SLIK VIL VI HA DET:

- Alle barn og unge, uansett forutsetning, har tilbud om varierte kulturopplevelser i hverdagen som en del av arbeidet med et helhetlig oppvekstmiljø
- Sarpsborg er et samfunn som inspirerer barn og unge til å være kreative, aktive og sosiale
- Barn og unge i Sarpsborg har en viktig stemme i kulturarbeid
- 20 prosent av grunnskoleelevene går på kulturskolen
- Kulturskolen satser på fordypning og talentutvikling
- Sarpsborg har et moderne bibliotek som er byens viktigste arena for litteraturformidling, samtale og debatt
- Frivilligheten har gode rammevilkår og er en viktig del av Sarpsborgs kulturliv
- Sarpsborg kommune har universelt tilrettelagte kulturtilbud- og aktiviteter som avspeiler befolknings sammensetningen

Satsingsområde 2

BYUTVIKLING OG KULTUR

HOVEDMÅL:

KUNST OG KULTUR ER ALLTID SENTRALE ELEMENTER I BYUTVIKLINGSARBEID

Sarpsborg skal være en levende og spennende by for menneskene som bor her og for dem som kommer hit, og da må kulturen være synlig for dem som ferdes i byen. Sarpsborg byrom må utvikles og fylles opp, ikke bare av nye bygninger og arenaer, men også av synlig kunst og kultur. Kunst skal prege byens nye bygninger, gater og vegger, samtidig som kommunen skal jobbe for å legge godt til rette for midlertidige kulturopplevelser, enten det er konserter, lysinstallasjoner, festivaler, parader, performance eller andre kulturuttrykk, slik at folk kan trekke ut i gatene og bruke byen.

I samfunnsplanen peker man på sentrum som samlingspunkt og drivkraft for opplevelser. Sarpsborg skal være en kommune som tilbyr egnede og attraktive arealer som er tilpasset nåværende og fremtidige behov for ulike næringer – det inkluderer også kulturnæring.

Byen trenger kultur – og omvendt!

Man kan ikke jobbe med byutvikling uten å medregne betydningen av kultur. Skal Sarpsborg nå målet om å bli Norges mest attraktive by 2027, må kunst- og kulturfeltet løftes frem og bli en naturlig del av byutviklingsarbeidet. Sarpsborg skal være en by som bygger opp unge kulturgründere og kulturbasert næring, legger til rette for etablering av kulturell virksomhet og skaper arenaer for samarbeid mellom aktører. Derfor er et nært samarbeid mellom kommune, kulturliv og næringsliv en selvfølgelighet – og nødvendighet. Til syvende og sist er næring, kultur, turisme og entreprenørskap miljøer som går hånd i hånd mot veien om å skape en attraktiv by.

I Kulturmeldingen¹⁹ står det at det skal undersøkes hvordan kunstnere kan medvirke til samfunnsutviklingen og i næringslivet ellers, fordi kreativitet er en driver for innovasjon. Sarpsborg kommune tar dette på alvor, og skal jobbe for at kunstnere blir en del av planleggingsprosessen i byutviklingsprosjekter, for å sikre en kreativ innfallsvinkel. I Kulturmeldingen henvises det også til en undersøkelse fra InFuture²⁰, som peker på samvariasjonen mellom

kulturell deltakelse i et land og hvor høyt landet scorer på innovasjon. I tråd med Sarpsborg kommunes satsing på innovasjon og utvikling, er det derfor viktig å løfte kunsten og kulturens verdi inn i dette arbeidet. En by blir ikke levende uten kunst og kultur.

¹⁹ «Kulturens kraft – kulturpolitikk for framtida», Meld. St. 8 (2018-2019), Melding til Stortinget, side 46

²⁰ European Commission 2017, European Innovation Scoreboard (Index of cultural practice)

Fempartssamarbeid for kultur og næring

Det offentlige kan ikke ene og alene finansiere kulturlivet, men kan langt på vei legge til rette for at byen skal få et aktivt og yrende kulturliv. Med byselskapet isarpsborg som bindeledd mellom kommune, kulturaktører, bedrifter og andre eksterne aktører, får man mulighet til å jobbe helhetlig med å utvikle byens kulturliv, blant annet ved at kulturgründere- og aktører kan få nye markedsføringskanaler og bistand til å knytte sponsorkontrakter med næringslivet. Et aktivt kulturliv og kreative gründere er fordelaktig for Sarpsborg som kommune, men også for Sarpsborgs næringsliv. Ved å dra nytte av hverandres kompetanse vil man kunne få et bærekraftig samspill mellom kulturliv og næringsliv.

Figur 1: Fempartssamarbeid i Sarpsborg

Man vet at et mangfold av kulturopplevelser har positive ringvirkninger for det øvrige næringslivet. En kulturkonsument legger igjen penger i utelivsbransjen, handel, hotellvirksomhet og transportnæringer. Kulturlivet kan legge til rette for blomstring av matkulturen i Sarpsborg, ved at den kortreiste maten som produseres i byen og i nærliggende områder blir en del av festivaltilbud og andre kulturarrangementer. I tillegg vil et godt og variert kulturliv kunne ha positive konsekvenser for næringslivet gjennom at byens attraktivitet øker og man tiltrekker seg innflyttere med høy arbeidskompetanse.

Kulturell og kreativ kompetanse

I arbeidet med samfunnsplanen, fremkom det at ungdommen i Sarpsborg ønsker seg «flere spennende jobber, en by som gir mulighet til å finne drømmejobben og en by som gir entreprenører en sjanse». Å bygge kulturell kompetanse blant unge, men også befolkningen for øvrig, er viktig for byutviklingen. Viktige medspillere i dette arbeidet er blant annet Inspiria Science Center og Borgarsyssel museum, som på hver sin måte er med på å bygge den kulturelle og kreative kompetansen, i tillegg til å bidra til å gjøre Sarpsborg til en attraktiv kulturturismeby. De to arenaene har hver sine tidsmessig diametrale mål, som begge passer godt inn i arbeidet med å formidle fortid

og skape fremtid i Sarpsborg²¹. Inspiria har blant annet «UngRøst»-prosjektet, som jobber for å gjøre unge engasjerte i medborgerskap. De jobber med matkultur og med «makerspace» hvor barn får være kreative og skape ting selv. De bidrar til å gi unge trygghet og kompetanse i det som blir kalt «21st century skills», det vil si arbeidsformer hvor kreativitet og samarbeid er premissgivende for entreprenørskap og næringsvirksomhet.

For å få flere til å besøke Sarpsborg kommune på grunn av byens kulturattraksjoner, må det jobbes for at museene, fornminnene og de andre historiske områdene i kommunen kan formidles aktivt og gjøres relevant for publikum. Sarpsborg har et unikt kulturhistorisk fundament og tilhørende unike formidlingsarenaer som kan tiltrekke seg kulturaktører som kan bruke byhistorien i nåtidig arbeid. Borgarsyssel museum utfører en stor del av dette arbeidet, og er en viktig arena for kultur- og historiefornidling.

Arenautvikling og kulturell infrastruktur

Sarpsborg har flere arenaer å formidle kultur på. Det er gjort solide investeringer i å bygge nytt bibliotek, oppgradere Sarpsborg scene og gi et ytterligere løft til Kulåsparken. Til sammen får kommunen to viktige kulturarenaer i hver sin ende av sentrumsaksen, bundet sammen av Kulåsparken, torget og kunsten i gågata. Når det nye biblioteket er ferdigstilt i 2022 vil Sarpsborg få et sentrum bestående av viktige nyinvesteringer som er med på å løfte byutviklingen betydelig. Denne satsingen i sentrum gir muligheter til å etablere nye, fruktbare samarbeider med andre aktører, både i og utenfor kulturlivet. Både biblioteket og Sarpsborg scene vil få en bærende og betydningsfull posisjon i satsingen på byutvikling. For at Sarpsborg skal kunne løfte seg ytterligere som kulturby, bør følgende prioriteres frem mot 2030:

- Kulturskolen trenger bedre lokaler for å kunne utvikle sine tilbud til flere elever.
- Sarpsborg mangler en såkalt blackbox²², også kalt studioscene. En blackbox er en nøytral formidlingssal som bør være tilknyttet et verksted og ha en viss takhøyde for å bære lysrigger. Dette vil være essensielt for å sikre tilstrømming av scenekunstnere.
- Sarpsborg har behov for et godt lokale for akustisk musikk.

Det skal jobbes for at eksisterende og kommende kommunale – og eventuelt privateide – bygninger, i særdeleshet skoler og barnehager, får en tverrfaglig funksjon, og at de kan brukes til å styrke kulturlivets lavterskeltilbud, som aktivitetssentre og øvingslokaler i nærmiljøområdene. Dette er i tråd med satsingen i Østfold fylkeskommunes regionalplan for kultur²³, hvor man både ønsker å satse på utvikling av kulturarenaer generelt, men også å ta i bruk grunnskoler og videregående skoler som kulturarenaer for å styrke den kulturelle grunnmuren, og at dette må hensyntas ved ombygging og renovering.

Midlertidige arenaer kan imøtekomme kulturaktørenes engasjement og vilje til å ta i bruk alternative steder for å produsere sin kultur. Dette kan eksempelvis være gamle industribygg, ubrukte utendørsområder eller tomme eiendommer. Dette vil gjøre at man kan bruke byen på nye og innovative måter.

Sarpsborg scene

Sarpsborg scene er viktig for byen. Bystyret har vedtatt at huset skal totalrenoveres og få orkestergrav og sidescener. En oppgradering av dette kaliberet vil kunne tiltrekke seg produksjoner med nytt størrelses- og innholdsformat, noe som kan gjøre at flere kulturaktører vil velge Sarpsborg som stedet å produsere og formidle sin kunst. Orkestergraven vil muliggjøre store sceniske

²¹ Les mer under kapittelet om Olavsdagene under satsingsområdet «Profesjonell kultur»

²² Når det snakkes om blackbox må man ikke forveksle med den svarte øvingssalen på kulturskolen. Denne mangler mange av fasilitetene som er nødvendig for å kunne benytte den som scenekunstsal.

²³ Regionalplan kultur 2018-2019, vedtatt i fylkestinget 20.06.2018

produksjoner. Gjennom tett samarbeid med Opera Østfold og Det Norske Blåseensemble vil Sarpsborg scene jobbe for å tiltrekke seg både nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere.

Et samarbeid med andre lokale og regionale produksjonsmiljøer vil også kunne muliggjøre store satsinger der profesjonelle og amatører kan jobbe i samme produksjon. Erfaringer fra tidligere oppsetninger, både under Olavsdagene og på Sarpsborg scene, viser at slike produksjoner er viktige vitamininnsprøytinger for det lokale kulturlivet og er noe kulturinteresserte sarpinger etterspør. Dette taler for at Sarpsborg scene bør utvikle seg i en retning av å bli et såkalt produserende kulturhus, som kan stå ansvarlig for egne produksjoner.²⁴

Sarpsborg scene har potensial til å bli et av regionens ledende kulturhus. Det er essensielt for videre drift at det kommer jevnlig midler til nye innkjøp og vedlikehold av teknisk utstyr.

Sarpsborg scene har i årene 2016-2018 hatt et besøkstall på 28.000-35.000 årlige besøkende til arrangementer. I tillegg er det flere hundre som besøker kulturhuset i forbindelse med seminarer, møter, kunstutstillinger og prøver. Ofte står likevel hele eller deler av lokalene tomme på dag- og kveldstid. To etasjer i et av sidebyggene foreligger det heller ingen planer for utnyttelse av. Her er det potensial til å tiltrekke seg både profesjonelle og frivillige kulturfaglige miljøer og skape kreative klynger, slik at Sarpsborg scene kan utnyttes som et ressurscenter i byen.

Siden 2016 har Sarpsborg scene vært en lærebedrift. Det er et stort behov for å utdanne lyd- og lysteknikere i Østfold. For å styrke kompetansemiljøet bør det legges til rette for at denne ordningen kan fortsette, og kanskje også utvikles, i samarbeid med fylkeskommunen. Det vil styrke det lokale og regionale kulturlivet på sikt, og bidra til at enda flere kulturarbeidere kan ha sitt liv og virke i Sarpsborg og omegn.

Landeparken

I kulturformidlingssammenheng er Landeparken, med sin unike beliggenhet, blitt hovedarena for Olavsdagene. For at parken skal kunne fortsette å være kommunens hjerte for kreativ historieformidling, er det behov for at mindre områder av parken tilpasses som kulturarena, både av praktiske, økonomiske og miljømessige hensyn. For at arbeidet med Olavsdagene ikke kun skal være midlertidige opplevelser, men noe som kan leve gjennom hele året må det avklares om det er mulig å bygge og siden drifte langhus for å få et permanent sted hvor man kan formidle Sarpsborgs og Norges vikinghistorie. I tillegg vil et langhus kunne benyttes til andre arrangementer og til utleie, både til lukket og kommersiell bruk. Det er også viktig at Landeparken får god miljøvennlig og universelt tilpasset infrastruktur. Med slike engangsinvesteringer kan man høste langsiktige gevinster, og samtidig bevare Landeparken som rekreasjonsområde. Disse tiltakene må sees i lys av at Landeparken er regulert som friluftsområde, og at det må planmessige avklaringer til før de kan iverksettes.

Kulåsparken

Den store, grønne lungen midt i Sarpsborg sentrum er et sted for lek, ro, rekreasjon og store kulturopplevelser. Det er potensial for å bruke Kulås amfi som et sentralt element i arbeidet med kultur- og opplevelsesturisme i Sarpsborg, i særdeleshet på sommerstid. Amfiet har god teknisk infrastruktur, ligger

²⁴ Ifølge publikumsundersøkelsen som Sarpsborg scene gjennomførte vinteren 2019, er det en viktig motivasjon for kulturhusets publikum å støtte opp om det som skjer lokalt. Et annet viktig funn viser at det er av betydning for publikum at Sarpsborg scene tilbyr arrangementer som er unike og som ikke kan oppleves i andre nærliggende byer.

svært sentralt i byen og har en størrelse som gjør det mulig å tiltrekke seg store nasjonale og relativt store internasjonale artister. I tillegg fungerer parken svært godt som festivalområde.

Arbeidet med å utvikle det kulturelle tilbudet krever imidlertid økt innsats fra både kommunen og samarbeidspartnere innenfor næringslivet. Erfaringer fra andre byer gjør at det er grunn til å tro at en slik satsing vil få store ringvirkninger for næringslivet lokalt, i særdeleshet i sentrum.

Sarpsborg kommune skal etablere et skulpturstianlegg i Kulåsparken, fra hovedporten i nord til hovedporten i sør. Skulpturstien vil inneholde både faste og utskiftbare kunstverk. Det er både snakk om skulpturer som allerede eies av kommunen og skulpturer som eies av kunstnerne. Dette gir visningsrom for lokale kunstnere og er med på å bygge opp kunstnermiljøet i byen, og tilgjengeliggjør samtidig kunsten for alle som ferdes i Kulåsparken.

Kunst og kultur i byrommet

Som nevnt innledningsvis, er det viktig at kommunen satser på å utvikle byrommet, og jobbe for å fylle det med kunst og kultur. Kommunen og næringslivet bør inngå samarbeid med profesjonelle kunstnere om utsmykning av byrommet som et ledd i å bli en mer attraktiv by. Dette er også i tråd med Sentrumsplanen²⁵, hvor det står at det er ønskelig at kunst i byrommet aktiviserer brukerne, og sees i sammenheng med opprusting av nærliggende byrom også i fremtiden. KORO²⁶ har som oppdrag, gjennom staten, å bidra til at kommuner får kunst av høy kvalitet på sine offentlige arenaer, enten det er bygninger eller utendørsarealer. På statlig nivå skal 1,5 % av byggekostnadene knyttet til bygning, ikke interiør, benyttes til kunstnerisk utsmykning. Det finnes ingen bestemte retningslinjer på dette for kommuner, men Sarpsborg ønsker å legge seg på samme nivå som naturlige sammenligningskommuner.

Mellom Sarpsborg torg og Borgarsyssel museum befinner det seg flere kunstverk og skulpturer som utgjør byens «kunstakse». Langs denne akse skal det tilrettelegges for å skape kulturopplevelser og møteplasser, omgitt av kunstverkene. Å bruke Torget som kulturarena, særlig for spontane og gratis kulturopplevelser, vil være positivt for både publikum og kulturaktører. Torget kan være en folkelig arena med lav terskel for å vise seg frem, og samtidig gi folk gode opplevelser der de ferdes. Det samme kan tenkes rundt skulpturen «Genesis» på motsatt side av akse.

Borgleden, Pilegrimsleden gjennom Østfold og Akershus, er også en viktig utendørsattraksjon i Sarpsborg. Borgleden var ferdigstilt til byjubileet i 2016, og ble offisielt åpnet i 2018. Leden starter ved Elgåfossen langs svenskegrensen og ender i Oslo. Langs veien finnes idylliske tettsteder, gårdsbruk, middelalderkirker, herregårder og flere museer samt tallrike kulturminner fra jernalder og bronsealder. Det er et bredt samarbeid mellom flere om å utvikle denne som en del av byutviklingsarbeidet, og det jobbes for at det skal etableres et regionalt pilegrimssenter i Sarpsborg.

²⁵ Sarpsborg [kommunedelplan for sentrum](#) 2018-2030

²⁶ KORO – «Kunst i offentlige rom» er statens fagorgan for kunst i offentlige rom, og er den største kunstprodusenten i landet

Andre kulturarenaer

Sarpsborg har mange viktige kulturformidlingsarenaer som ikke er kommunale, men som av plasshensyn kan ikke alle omtales i planen. Dette er scener, gallerier, forsamlingslokaler, grendehus og utendørsområder. Mange av disse blir støttet av kommunen gjennom tilskuddsordninger og driftsstøtte.

Kommunen har et særskilt ansvar for de 12 kirkene i distriktet, og disse spiller en stor rolle i formidling av kulturarv, kunst og musikk. Regjeringens kulturutredning fra 2014 sier følgende om kirkens rolle i kulturlivet: *«Den norske kirke har som folkekirke en særlig rolle som formidler av kulturarven, slik den er innvevd i kirkebygg og menneskers livsriter. Den norske kirke har en landsdekkende kulturell infrastruktur med tilstedeværelse i alle landets kommuner. Kirken er en viktig arena for kirkemusikk, visuell kunst og andre kulturaktiviteter, herunder både profesjonell virksomhet og amatørkultur, som kor, fritidsklubber, danse- og teatergrupper. Den framstår flere steder i landet også som en viktig kulturprodusent.»*

Kirkens rolle som kulturformidler er viktig i Sarpsborg, og kommunen skal ivareta sitt ansvar for å styrke disse arenaene gjennom godt og videreutviklet samarbeid.

Slik vil vi ha det:

- ByKraft 2027 er den arenaen hvor kultur manifesteres i byutviklingsarbeid
- Kommunen samarbeider med isarpsborg om kulturutvikling
- Landeparken er miljøvennlig og universelt tilrettelagt for permanent kulturaktivitet
- Kunst og kultur preger Sarpsborgs byrom
- Sarpsborg har flere permanente og midlertidige kulturarenaer- og lokaler
- Sarpsborg scene er et ledende kulturhus med bredt repertoar
- Sarpsborg scene er et ressurscenter for produksjon- og arrangørkompetanse
- Dokumentasjon av kulturell aktivitet i Sarpsborg skal være tilgjengelig for ettertiden

Satsingsområde 3

PROFESJONELL KULTUR

HOVEDMÅL:

DET ER ATTRAKTIVT Å VÆRE PROFESJONELL KULTURUTØVER I SARPSBORG

Hva er profesjonell kultur, og hva er kvalitet? Det er et komplisert spørsmål med mange svar. På 90-tallet ble ordet kvalitet i større og større grad tilknyttet profesjonell kunst og kultur, og brukes ofte som et synonym til «god». Det som er sikkert, er at prinsippet om armlengdes avstand fra politiker og stat til den utøvende kunstneren er med på å verne om kvalitet i kunsten, for man står i fare for å felle feil kvalitetsdommer dersom man skal vurdere noe med utgangspunkt i noe annet. Vurderingen av hva som er godt eller dårlig må være på høyde med kunstnerens egne ambisjoner. Kompleksiteten ligger i at et kvalitetsbegrep ofte handler om noe statisk – en Norvegia-ost skal smake på en helt bestemt måte – mens kunstbegrepet er dynamisk og hele tiden i forandring og utvikling.

Kommunen har ansvar for å legge til rette for vekst blant allerede eksisterende kulturaktører, og samtidig være bevisst sin rolle og holde en armlengdes avstand til kunsten. I tillegg må kommunen jobbe for å tiltrekke seg nye kulturaktører fra andre byer og samtidig stimulere til nyetableringer.

Kommunen som tilrettelegger for profesjonelle kulturaktører

De to største uttalte utfordringene for profesjonelle kulturaktører i Sarpsborg er mangelen på gode økonomiske forutsetninger, samt mangelen på gode lokaler å arbeide i.

I samfunnsplanen handler flere av tiltakene om at Sarpsborg skal være et attraktivt område å etablere ny virksomhet i og at kommunen skal gi gode muligheter for vekst og lønnsomhet. Kulturnæringen er en næring som får mye av vitamininnsprøytingen fra det offentlige. Sammen med et tett samarbeid med ikke-kulturbaserte næringsaktører, kan kommunen legge godt til rette for et blomstrende profesjonelt kulturliv.

For at profesjonelle kulturaktører skal etablere seg i og yte sitt virke i Sarpsborg, må det være tilrettelagt slik at det er økonomisk attraktivt å velge Sarpsborg. Gode utstillingsmuligheter eller konsertlokaler, som for eksempel kirkene, skulpturstien i Kulåsparken, eller galleriet Soli Brug, gir muligheter for å få profesjonelle kunstnere til byen, men det må også være gode lokaler å arbeide i.

Kommunen bør jobbe for å etablere klynger av fagmiljøer og kunstnerkollektiver, både for å støtte opp under den individuelle kunstneren, men også for å legge til rette for de nyskapende synergiene som oppstår ved å samle kreative krefter på samme sted. En forutsetning for å få dette til er å ha gode lokaler, atelierer og kontorplasser å tilby kulturaktørene, noe som igjen henger sammen med behovet for å kartlegge kommunale – og eventuelt privateide – bygninger i Sarpsborg. En mulig løsning kan være å benytte lokalene i etasjene over Sarpsborg scene.

Sarpsborg mangler gode arbeidslokaler til kunstnere. Der hvor Johansen Momenthuggeri dekker et behov for skulptører og er med på å gjøre Sarpsborg til en anerkjent by på dette feltet, er det ikke tilfredsstillende arbeidslokaler til kunstnere som driver med blant annet billedkunst.

I 2018 ble det vedtatt at Østfold skal få et autonomt regionteater, løsrevet fra Østfold Kulturutvikling. Et ambulerende regionteater kan få stor betydning for scenekunsten i Sarpsborg, særlig i tilknytning til Sarpsborg scene og andre potensielle arenaer for scenekunstformidling. Regionteatret vil kunne være et løft for Sarpsborg, uavhengig av beliggenhet og eierskap, da det vil gi lokale scenekunstnere og produsenter en helprofesjonell arena. Sarpsborg skal satse på gode avtaler med det som blir det nye teatrets eiere.

For å bygge opp det profesjonelle kulturlivet, er man avhengig av et sterkt frivillig kulturfelt. Frivilligheten skaper arbeidsplasser for profesjonelle aktører, og kommunen skal jobbe for å utvikle og styrke samarbeidet med frivillig drevne organisasjoner og samtidig bidra til utvikling av privateide kulturhus- og arenaer, blant annet Glenghuset, kirkene, grendehus og forsamlingslokaler.

Tilskuddsordninger – kunstnerpolitikk, ikke kunstpolitikk

Kulturkontoret i Sarpsborg kommune behandler søknader om tilskudd til kunst- og kulturtiltak, samt øvrige tilskuddsordninger som stimulerer kulturlivet. Kommunen skal i størst mulig grad være en tilrettelegger for kunstnere og kulturaktører og gi kunstnerne gode nok forutsetninger for å kunne skape kunst på deres egne premisser. Innenfor de økonomiske rammene som finnes for tilskudd, er det potensial for å optimalisere utnyttelsen av ressursene. Kommunen ønsker å være åpen og inkluderende i dette arbeidet og la brukerne medvirke i utarbeidelse av nye retningslinjer som tilgodeser både bredden og dybden i kulturlivet.

Olavsdagene – Sarpsborgs kulturelle fyrtårn

Olavsdagene er Sarpsborgs kulturelle fyrtårn. Olavsdagene bidrar til å skape møteplasser og legger til rette for å drive kunstnerisk og annen næring. I det vedtatte strategidokumentet for Olavsdagene²⁷ fremheves viktigheten av å gjøre den unike Sarpsborg-historien relevant for nåtiden og fremtiden, og at det skal jobbes for å befeste Sarpsborg som Olavs by, både lokalt, regionalt, nasjonalt og

internasjonalt. Dette gjøres i samarbeid med mange eksterne aktører, og kommunen skal fortsette å jobbe med Østfoldmuseene, kirken og frivilligheten for å løfte Olavsdagene ytterligere.

Kommunen satser på utvikling av Olavsdagene. Det profesjonelle fundamentet i arbeidet med festivalen gjør at den er en av Sarpsborgs viktigste arenaer for kulturformidling, identitetsbygging og utvikling av kulturell og historisk kompetanse. Særlig i forbindelse med Nasjonaljubileet er Olavsdagene med på å sette Sarpsborg på kartet i nasjonal og til og med internasjonal sammenheng. Forestillingene som er skrevet om Olav den Heldige og avholdt i Landeparken har blitt Olavsdagenes spydspiss og vikingmarkedet som samler mennesker fra mange nasjoner i historiske iscenesettelser tiltrekker seg

²⁷ «Strategi for Olavsdagene 2018-2030», vedtatt i bystyret i Sarpsborg 21/06-2018.

mange besøkende. Det samme gjelder Pilegrimsvandringen. Kommunen vil derfor jobbe for å utvikle fasilitetene i Landeparken fremover for å sikre gode forhold både for dem som arbeider der og for besøkende.

Digitalisering

Den teknologiske hverdagen er en annen i dag enn da den forrige kulturplanen ble skrevet, og den kommer til å være en helt annen når år 2030 er tilbakelagt. Den teknologiske utviklingen har både positive og negative konsekvenser for kulturlivet. Ved hjelp av teknologiske hjelpemidler kan man både utvikle kulturfeltet og skape nye kunstneriske uttrykk, og man kan få kulturen ut til flere, som ellers ikke ville ha opplevd den. På den annen side kan den økte tilgjengeligheten føre til lavere inntekter for kunstnerne. De nye brukermønstrene, det brede tilbudet og den konstante tilgjengeligheten gjør at man må finne nye løsninger for å sikre kunstnernes kår. Kommunen må finne gode digitale løsninger for kulturlivet, som kan bidra til tilgjengeliggjøring og formidling.

Samarbeid i en brytningstid

Vi er på vei inn i en ny tid. En tid med økonomiske utfordringer, befolkningsvekst, flere eldre og flere omstillinger som er en utfordring for den norske velferdsmodellen. Derfor må det jobbes strategisk for å etablere gode samarbeider på tvers av kulturelle og geografiske grenser. Det må jobbes for et styrket og nært samarbeid med næringslivet slik at de økonomiske rammene for kunstnerisk

virksomhet kan være gode og trygge. Samarbeid og samhold ligger i planens og kommunens visjon: Sammen skaper vi Sarpsborg! Det må etableres nye samarbeider internt og eksternt i Sarpsborg kommune og det må bygges videre på gamle samarbeidsavtaler med råd og interessegrupper.

Vi må dra i samme

retning for å møte fremtiden, vi må skape gode samarbeidskonstellasjoner med andre nærliggende kommuner, og vi må vise hvor viktig kultur er for å skape samhold. Det er sammen vi kan dra lasset, det er sammen vi kan løfte kulturen, og det er sammen vi kan skape Sarpsborgs kulturliv. Det er helt i tråd med Sarpsborg kommunes innovasjonsprogram at vi også skal tenke nytt for hvordan vi kan bruke kultur i andre kommunesektorer.

Folkehelsefremmende kultur – et livsviktig samarbeid

I Kulturmeldingen løftes kreativitet frem som en viktig ressurs inn i de kommende utfordringene i velferdssamfunnet vårt. Om få år vil det være behov for langt flere omsorgsboliger, sykehjemsplasser og andre helsetjenester som følge av at vi blir flere og flere eldre. Kommunen er nå i ferd med å endre måten å jobbe på for å kunne imøtekomme de kommende utfordringene på best mulig måte. Her kan kultur spille en viktig rolle som bidragsyter inn i forebyggende og kurativt helsearbeid. Kultur

kan bidra til å gi økt livskvalitet, uansett hvilket utgangspunkt man har. Kultur kan gjøre mennesker friskere, og man vet at kultur også kan ha en positiv effekt på den kognitive funksjonen. Dette gjelder både barn og voksne. I arbeid med psykiske lidelser, demens og rusbehandling er kunstterapi²⁸ et redskap som kan gi svært positive utslag. Kunstterapi omfatter musikkterapi, dramaterapi, danseterapi og bildende kunst. Internt i kommunen skal det derfor samarbeides sektorovergripende med å bruke kunst og kultur på en innovativ måte som kan bidra til et flere av brukergruppene i kommunens helse- og velferdstjenester vil få det bedre, og kanskje unngå eller utsette behovet for institusjonalisering eller flytting ut av hjemmet.

Idrett og kultur

Sammen kan kulturfeltet og idrettsfeltet skape opplevelsessymbioser som kan løfte Sarpsborg. I den regionale planen for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet²⁹ fremheves østfoldprofilerende arrangementer som et stort satsingsområde fordi det gir økt verdiskaping og god synlighet, og legger opp til muligheter for gode klyngesamarbeider og kompetanseutveksling. Ved store idrettsarrangement i Sarpsborg skal kommunen være en bidragsyter i arbeidet med å løfte frem kreative og kulturfaglige ressurser for å skape gode, helhetlige publikumsopplevelser.

Kultur på tvers av geografiske grenser

Sarpsborg skal også være en foregangskommune når det gjelder samarbeid på tvers av kommunegrenser. I løpet av planperioden vil Østfold opphøre som fylke og bli innlemmet i Viken sammen med Akershus og Buskerud. Da er det viktig at Sarpsborg posisjonerer seg som en sterk kulturby. Innad i Viken vil det befinne seg et enormt mangfold av ulike kunstinstitusjoner som Sarpsborg skal kunne ha et gjensidig godt samarbeid med. Her må man se på mulighetene for å dra nytte av hverandres kompetanser. Dette kan både være kostnadsbesparende og kompetansehevende.

I arbeidet med å overføre deler av den statlige kulturfinansieringen til de nye regionene³⁰, kan Sarpsborg og Østfolds frie kunstnergrupper dra nytte av å ha kortere vei til beslutningsmyndigheten. Sarpsborg kommune skal være en pådriver for få flere regionale og statlige kulturmidler til byen, gjennom veiledning, bistand og tilrettelegging for kulturaktørene, men også gjennom aktivt å søke prosjektmidler til lokalt og regionalt kulturutviklingsarbeid.

Når man ser på Sarpsborg og Fredrikstad under ett, altså som Nedre Glomma, vil de to byene til sammen utgjøre ett av de største urbane områdene i Viken. Derfor er det viktig og naturlig at man i langt større grad går sammen om å skape felles kulturprosjekter og ha felles kulturtjenestetilbud. Her kan man igjen dra nytte av hverandres kompetanse, de ulike fasilitetene som befinner seg i hver by og ikke minst de ulike grupperingene av kulturarbeidere og kunstnere som holder til på hvert sitt sted. Det skal være politisk, administrativ og kunstnerisk vilje til å gjøre det enklere å skape kunst og kultur som kommer begge byer til gode, noe som igjen kan ha en positiv økonomisk effekt.

Sarpsborg skal være en pådriver for å etablere gode samarbeidskonstellasjoner innenfor kulturfeltet i Nedre Glomma og i hele region Viken.

Samlokalisering har flere positive effekter

Gjennom hele kulturplanen har det vært presentert flere tiltak som hver især kan være kostnadskevende. Ved å tenke at arenaer kan samlokaliseres i større og større grad, vil man kunne få flere positive effekter, deriblant økonomiske, og det vil også kunne tilgodese dem som driver med kultur. Samlokalisering har en kostnadsbesparende effekt, men har også en effekt ved at nye kreative

²⁸ Helsedirektoratet [anbefaler](#) bruk av kunstterapi for mennesker med psykoselidelser. Det brukes også til behandling av andre psykiske lidelser.

²⁹ «Østfold i bevegelse», regionalplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2018-2029, vedtatt i fylkestinget 20.06.2018.

³⁰ «Hagen-utvalgets» anbefaling i «Rapport fra ekspertutvalg, Regionreformen, Desentralisering av oppgaver fra staten til fylkeskommunene», regjeringen.no, februar 2018.

samarbeider kan oppstå. Samtidig kan samlokalisering gjøre at publikum får et bredere tilbud på de arenaene hvor de vanligvis frekventerer, og dermed vokser den kulturelle kompetansen og interessen blant byens befolkning. Samlokalisering kan nyttes i flere av kulturplanens foreslåtte tiltak, men det må egne utredninger til for å finne de beste løsningene for dette. Ett eksempel kan være å tenke akustisk kammersal inn i den nye biblioteksbygningen, eller kanskje som et siderom til det neste sykehjemmet som skal bygges. Behovet for blackbox kan løses i nye kulturskolelokaler. Dette er eksempler, men de understøtter viktigheten av at fremtidige byutviklingsprosjekter blir sett på i en helhet, og ikke som enkeltstående investeringer. På denne måten kan man spare store summer og etablere kreative synergieffekter til det beste for Sarpsborgs befolkning.

Slik vil vi ha det:

- Sarpsborg er en by som tiltrekker seg profesjonelle kunstneriske virksomheter og foretak gjennom stimulering og motivering
- Olavsdagene er forankret som byens kulturelle fyrtårn
- Nedre Glomma er en sterk kulturregion i Viken
- Det samarbeides om kultur på tvers av kommuneområder

Lovverk og forankring i andre planer og styringsdokumenter

I henhold til plan- og bygningsloven § 11-2 utarbeides kommunedelplaner for temaer eller virksomhetsområder i kommunen som faller inn under kommuneplanens samfunnsdel, som i Sarpsborgs tilfelle er planen som løfter frem visjonen «Sammen skaper vi Sarpsborg» og de tre satsingsområdene det gode hjemstedet, jobbene for fremtiden og opplevelser for livet.

I arbeidet med kommunedelplan for kultur 2019-2030 er følgende lovverk, planer, plattformer og strategidokumenter lagt til grunn:

Lovverk og nasjonale føringer:

- Lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturverksemd (Kulturlova)
- Kulturens kraft – kulturpolitikk for framtida – Meld. St. 8 (2018-2019), Melding til Stortinget
- Lov om folkebibliotek (folkebibliotekloven)
- Opplæringsloven (paragraf 13-16): Lov om kulturskole som skolelag
- Læreplanverket (Utdanningsdirektoratet)
- Rammeplan for barnehagen (Utdanningsdirektoratet)

Planverk i Sarpsborg kommune:

- Sarpsborg kommunes samfunnsplan 2018-2030 – «Sammen skaper vi Sarpsborg»
- Sarpsborg kommunes kommunedelplan for kultur 2013-2023
- Sarpsborg kommunes kommunedelplan for oppvekst 2018-2030 – «Sammen skaper vi Sarpsborg – der barn og unge lykkes»
- Sarpsborg kommunes kommunedelplan for helse og omsorg 2017-2028 – «Sammen om mestring og trygghet»
- Sarpsborg kommunes mangfoldsplan – «Kommunedelplan mangfold, inkludering og likeverd 2016-2028»
- Sarpsborg kommunes sentrumsplan 2018-2030
- Sarpsborg kommunes folkehelseplan – «Kommunedelplan folkehelse 2016-2027»

Strategidokumenter og plattformer:

- Strategier for Olavsdagene 2018-2030
- Strategi- og handlingsplan Ung Arrangør
- Plattform for kulturskolen i Sarpsborg

Annet:

- Østfold Fylkeskommunes Regionalplan for kultur 2018-2029
- «Østfold i bevegelse», regionalplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2018-2029
- Rapport fra ekspertutvalg – Regionreformen, desentralisering av oppgaver fra staten til fylkeskommunene
- KS: Resultater fra medlemsdialogen: «Kultur for framtida – Anbefalinger fra kulturprosjektet Oppspill»
- FNs barnekonvensjon

Alle foto: Thomas Andersen

Foto på side 10, 11 12, 14, 21 og 22: Sarpsborg kommune

HANDLINGSDEL

2019-2023

SATSINGSOMRÅDE 1: FELLESKAP OG KULTUR

Hovedmål:

Alle har mulighet til å delta i Sarpsborgs kulturliv

Barn og unge – fremtidens Sarpsborg

SLIK VIL VI HA DET	SLIK GJØR VI DET
Alle barn og unge, uansett forutsetning, har tilbud om varierte kulturopplevelser i hverdagen som en del av arbeidet med et helhetlig oppvekstmiljø	<ul style="list-style-type: none">➤ Kulturskolen, biblioteket og fritidsklubbene samarbeider med grunnskolen og videregående skoler og lag og foreninger i regionen➤ Sarpsborg kommune skal utrede hvordan Den kulturelle skolesekken (DKS) lokalt skal organiseres➤ Kommunen/kulturskolen søker eksterne prosjektmidler for å etablere pilotprosjekt for samarbeid kulturskole og barnehage➤ Kommunen etablerer en ordning som gir barn og unge gratis tilgang til kulturopplevelser, eksempelvis Opplevelseskortet➤ Kommunen tilstreber å ha flere åpne, rusfrie arrangementer for og med ungdom➤ Kulturskolen utvikler Verdensrommet➤ Lærere, fasiliteter og utstyr ved kulturskolen skal være tilgjengelig for flere grupper i alle aldre➤ Fritidsklubbene, Ungdommens kulturhus og UKM skal være gratis➤ Gledesspreder'n styrker sitt tilbud til dem under 20 år
Sarpsborg er et samfunn som inspirerer barn og unge til å være kreative, aktive og sosiale	<ul style="list-style-type: none">➤ Kommunen utvikler skolene til å være gode nærmiljøarenaer/aktivitetssentre med kulturelt innhold➤ Kommunen utvikler kulturskolen og Ungdommens Kulturhus som samarbeidende ressursentre➤ Biblioteket sørger for gode lesestimuleringsiltak, som for eksempel Sommerles➤ Folkebiblioteket bidrar med kompetanse og innspill for å styrke skolebibliotekene➤ Biblioteket har rom tilrettelagt for selvstudium og gruppearbeid➤ Team bibliotek og team barn og unge samarbeider om et juniortilbud i det nye hovedbiblioteket
Barn og unge i Sarpsborg har en viktig stemme i kulturarbeid	<ul style="list-style-type: none">➤ Kommunen har en forpliktende dialog med Ungdommens bystyre om kommunale kulturaktiviteter➤ Kommunen bygger opp unge kulturgründere gjennom programmet «Ung arrangør»
20 prosent av grunnskoleelevene går på kulturskolen	<ul style="list-style-type: none">➤ Kulturskolen tilbyr bredere undervisning i henhold til Nasjonal rammeplan for kulturskole

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kommunen følger opp utredning for å bedre kulturskolens nåværende lokaler ➤ I løpet av planperioden har kulturskolen lokaler som samsvarer med kommunens ambisjoner for kulturskoleutvikling
Kulturskolen satser på fordypning og talentutvikling	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kommunen ser på mulighetene for å etablere samarbeider mellom kulturskoler, region Viken og profesjonelle kulturinstitusjoner i nærregionen i forbindelse med talentutvikling
Kultur til og for alle	
SLIK VIL VI HA DET	SLIK GJØR VI DET
Sarpsborg har et moderne bibliotektilbud som er kommunens viktigste arena for litteraturformidling, samtale og debatt	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Det bygges nytt bibliotek ➤ Formidlingskompetansen til bibliotekpersonalet skal styrkes ➤ Biblioteket får ansvar for Litteraturuka når nytt bibliotek er ferdigstilt ➤ Kommunen etablerer en utstilling med lokale ikke-kommersielle kunstnere i forbindelse med Litteraturfestivalen. ➤ Fremtidig bibliotekstruktur avklares
Frivilligheten har gode rammevilkår og er en viktig del av Sarpsborgs kulturliv	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kommunen utvikler samarbeidet med Musikkrådet, Kulturrådet og Idrettsrådet ➤ Kommunen utvikler samarbeidet med Frivilligsentralene ➤ Kommunens samarbeid med frivilligheten skal bygge opp under de frivilliges kompetanse og ressurser
Sarpsborg kommune har universelt tilrettelagte kulturtilbud- og aktiviteter som avspeiler befolkningssammensetningen	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Legger til rette for videreutvikling av tilbud til seniorer, blant annet gjennom Den kulturelle spaserstokken ➤ Vurdere muligheter for å etablere et selvfinansierende kulturskoletilbud for voksne ➤ Vurdere mulighetene for å etablere en ordning med «kulturbuss» som kan frakte eldre innbyggere til kulturopplevelser ➤ Tilstreber universell utforming – også i midlertidige kulturproduksjoner ➤ Synliggjør det eksisterende kravet om ledsagerbevis i forbindelse med tilskuddsordninger ➤ Kommunen er delaktige i utviklingen av Storedal Kultursenter ➤ Der hvor kommunen har påvirkningskraft, skal det jobbes for at de som rekrutteres avspeiler det flerkulturelle mangfoldet i byen

SATSINGSOMRÅDE 2: BYUTVIKLING OG KULTUR

Hovedmål:

Kunst og kultur er alltid sentrale elementer i byutviklingsarbeid

Byen trenger kultur – og omvendt!

SLIK VIL VI HA DET	SLIK GJØR VI DET
ByKraft 2027 er den arenaen hvor kultur manifesteres i byutviklingsarbeid	<ul style="list-style-type: none">➤ Kommunen benytter seg av kulturfaglige ressurser i kreativ byutvikling➤ I alle nye kommunale bygg, samt i rehabiliteringsprosjekter, skal folk med kulturfaglig kompetanse involveres i en tidlig fase for å vurdere bygget som kulturarena
Kommunen samarbeider med isarpsborg om kulturutvikling	<ul style="list-style-type: none">➤ Sarpsborg kommune og isarpsborg etablerer en veiledningsportal/arrangørhåndbok som kan brukes av kulturprodusenter➤ Kulturaktører som får tilskudd fra Sarpsborg kommune får tilbud om å samarbeide med isarpsborg med ytterligere profilering, markedsføring og kontakt inn til næringslivet➤ Sarpsborg kommune, isarpsborg og det øvrige kulturlivet har et felles årshjul for kulturaktiviteter

Arenautvikling og kulturell infrastruktur

SLIK VIL VI HA DET	SLIK GJØR VI DET
Landeparken er miljøvennlig og universelt tilrettelagt for permanent kulturaktivitet	<ul style="list-style-type: none">➤ Kommunen lager en permanent formidlingsarena med tilhørende infrastruktur➤ Kommunen fortsetter utredning om å bygge langhus
Kunst og kultur preger Sarpsborgs byrom	<ul style="list-style-type: none">➤ Kommunen legger til rette for at det foregår kulturaktivitet langs Pilegrimsleden og kunstaksen i sentrum➤ Kommunen ferdigstiller og drifter skulptursti i Kulåsparken➤ Kommunen avsetter 1 % av byggkostnaden til kunstnerisk utsmykning når investerings- og rehabiliteringsprosjekter gjennomføres på bygninger og i uterom
Sarpsborg har flere permanente og midlertidige kulturarenaer- og lokaler	<ul style="list-style-type: none">➤ Kommunen vurderer muligheten for å etablere en blackbox➤ Kommunen vurderer muligheten for å etablere en sal for akustisk musikk➤ Kommunen fasiliterer en kartlegging av bygninger/arenaer i Sarpsborg som brukes eller kan brukes til kulturaktivitet, og gjør denne informasjonen tilgjengelig for befolkningen➤ Kommunen hjelper til med å sikre kor, korps, teatergrupper og andre frivillige forutsigbare og tilrettelagte øvingslokaler➤ Kommunen benytter skoler, barnehager og andre kommunale bygninger som nærmiljøarenaer/aktivitetshus➤ Sarpsborg skal utvikle samarbeidet med aktører innenfor andre kulturarenaer, deriblant kirkene

Sarpsborg scene er et ledende kulturhus med bredt repertoar	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sarpsborg scene blir et produserende hus ➤ Sarpsborg scene samarbeider med regionale, nasjonale og internasjonale aktører om produksjoner som utnytter de nye fasilitetene ➤ Kommunen vurderer hvordan man kan bruke arealene i Sarpsborg scene som ikke er en del av Fase 2
Sarpsborg scene er et ressurscenter for produksjon- og arrangørkompetanse	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sarpsborg scene avholder kurs og initierer utviklingsprosjekter med kulturaktører ➤ Sarpsborg scene er en lærebedrift for lyd/lys ➤ Sarpsborg scene samarbeider med andre for å distribuere kultur til kommunale institusjoner, blant annet sykehjem ➤ Kommunen etablerer en utstyrs-pool og tilbyr dette til leie og utlån
Dokumentasjon av kulturell aktivitet i Sarpsborg skal være tilgjengelig for ettertiden	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kulturaktivitet i Sarpsborg blir dokumentert gjennom lyd, bilde og fysisk materiale ➤ Biblioteket sikrer arkivering av lokale kulturproduksjoner

SATSINGSOMRÅDE 3: PROFESJONELL KULTUR

Hovedmål:

Det er attraktivt å være profesjonell kulturaktør i sarpsborg

Kvalitet i kunst og kultur – langsiktig satsing i Sarpsborg

SLIK VIL VI HA DET	SLIK GJØR VI DET
Sarpsborg er en by som tiltrekker seg profesjonelle kunstneriske virksomheter og foretak gjennom stimulering og motivering	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kommunen jobber for at lokale kulturaktører- og gründere skal ha tilfredsstillende lokaler ➤ Kommunen samarbeider med kunstnere og eventuelt private aktører for å se om det finnes egnede lokaler til et kunstnerkollektiv ➤ Kommunen jobber for å forsterke ordninger som stimulerer det profesjonelle kulturlivet ➤ Kommunen jobber for å få flere statlige/regionale midler til kommunen ➤ Kommunen vurderer muligheten for å etablere et kommunalt gjesteatelier ➤ Kommunen ser på muligheten for å etablere ordningen «Artist in residence» (A-I-R) ➤ Kommunen skal systematisere og utvikle den eksisterende ordningen for innkjøp av kunst ➤ Sarpsborg søker om å få tildelt en friby-forfatter, eventuelt i samarbeid med Fredrikstad ➤ Kommunen involverer kulturlivet i evaluering og videreutvikling av tilskuddsordningene

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kommunen jobber sammen med andre aktører for å skape næringsklynger med kreativ næring og kunstnerkollektiver ➤ Kommunen arrangerer årlig kulturforum for kultur- og næringsaktører i Sarpsborg og omegn ➤ Kommunen bruker digitale løsninger for å formidle kultur
Olavsdagene er byens kulturelle fyrtårn	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Samarbeider med Stiklestad Nasjonale Kultursenter om Nasjonaljubileet ➤ Befester Sarpsborg som Olavs by etter vedtatt strategidokument for Olavsdagene
Samarbeid i en brytningstid	
SLIK VIL VI HA DET	SLIK GJØR VI DET
Nedre Glomma er en sterk kulturregion i Viken	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sarpsborg og Fredrikstad samarbeider om tjenestetilbudene knyttet til kulturskole, fritidsklubber og Den kulturelle skolesekken ➤ Sarpsborg samarbeider med Fredrikstad, og eventuelt andre nærliggende kommuner, om å etablere en arbeidsstipendordning for kunstnere ➤ Kultur- og idrettslivet i Sarpsborg jobber sammen om å skape store arrangementer og opplevelser ➤ Kommunen samarbeider med Den norske kirke i Sarpsborg om kulturaktivitet ➤ Kommunen samarbeider med Østfoldmuseene om kulturaktivitet ➤ Sarpsborg kommune jobber for å få en god samarbeidsavtale med de nye eierne i regionteatret
Det samarbeides om kultur på tvers av kommuneområder	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kommunen bruker kunst og kultur i forebyggende og kurativt helsearbeid ➤ Det brukes kulturell kompetanse som katalysator i kommunens innovasjonsarbeid ➤ Virksomhet kultur samarbeider med andre kommuneområder om utviklingsprosjekter